

Regeringskansliet

Näringsdepartementet

Näringsdepartementets remiss: En fondstruktur för innovation och tillväxt

SOU 2015:64

1 Inledning

Stiftelsen Chalmers tekniska högskola och Chalmers tekniska högskola AB har beslutat att lämna ett gemensamt yttrande. Detta yttrande har beslutats gemensamt av Stefan Bengtsson, VD och rektor för Chalmers tekniska högskola AB, och Stefan Johnsson, VD för Stiftelsen Chalmers tekniska högskola (gemensamt benämnda Chalmers).

Chalmers anser att betänkandet "En fondstruktur för innovation och tillväxt" generellt sett är bra då det uppmärksammar ett väsentligt problem. Den bakomliggande analysen av det finansiella ekosystemet är både bra och relevant, liksom det sätt både brister och behov beskrivs.

Vi ser överlag positivt på de förslagna åtgärderna som på det hela taget är i linje med våra egna observationer kring möjligheter, behov och brister i finansiering av innovations- och tillväxtföretag.

Innovation och entreprenörskap är en drivkraft för Chalmers och har länge varit en viktig del av vår verksamhet. Under de senaste decennierna har det utvecklats ett innovationssystem med fokus på högteknologiska tillväxtföretag vid Chalmers. Systemet inkluderar såväl entreprenörutbildning och inkubatorverksamheter, som olika finansieringsaktörer.

Under det senaste året har dessa verksamheter konsoliderats i syfte att göra verksamheten både tydligare och än mer effektiv. I samband med konsolideringen görs också en stor satsning från Chalmers ägarstiftelse som tillskjuter 300 MSEK över 10 år. Syftet med denna satsning är att försöka bidra till att lösa finansieringsproblematiken som finns i synnerhet i tidiga skeden.

2 Generella kommentarer på betänkandet

2.1 Motiv för statligt riskkapital – det entreprenöriella perspektivet

Vi anser att utredningen överlag är bra och välkommen, men vi anser att den i vissa avseenden tar ett litet väl ensidigt perspektiv. Vi uppfattar att utredningen i stor utsträckning utgår från ett finansmarknadsperspektiv och beskriver och analyserar problemställningarna väl ur dessa aktörers perspektiv. Detta är naturligtvis ett viktigt perspektiv men det skulle behöva kompletteras med ett mer entreprenöriellt perspektiv som kan leda till att vissa slutsatser och val av lösningar kan se annorlunda ut.

Motivet för statliga insatser när det gäller riskkapital i tidiga skeden bör vara att Sveriges fortsatta välstånd baseras på en ekonomisk tillväxt som i allt högre grad måste skapas genom innovation. Innovation sker naturligtvis i stora såväl som små företag, men betydelsen av de små och tillväxande företagen ökar hela tiden och dessa måste sannolikt stå för en proportionellt sett ökande del av vår ekonomiska tillväxt. Även de stora företagens förmåga till innovation är i allt högre grad beroende av en ökande förekomst av små, tillväxande innovationsföretag. Man bör se på detta ur ett aggregerat systemperspektiv där alla företag bidrar, och inte enbart de största eller mest extremt tillväxande företagen.

Ur en samhällsekonomisk synvinkel är alla tillväxtföretag en fördel. Detta inkluderar företag med nästan alla grader av tillväxt – mindre såväl som snabbare tillväxt. Det är därför viktigt att satsningar på statligt riskkapital har som sitt mål och syfte att skapa en bred flora av tillväxtföretag i första hand. Att skapa avkastning på det satsade kapitalet är underordnat detta syfte. Därför är det viktigt att analysen av möjligheter, behov och brister inte enbart görs ur ett finansmarknadsperspektiv då detta perspektiv i allmänhet premierar sökande efter de enskilt mest framgångsrika investeringarna, dvs. de allra snabbast växande företagen, med den största värdeökningspotentialen, vilket premierar kortsiktig optimering snarare än långsiktigt tänkande över tid. Detta skapar inte nödvändigtvis förutsättningar för en bredare utveckling av tillväxtföretag.

Vår förmåga att kontinuerligt skapa nya växande innovationsföretag får en allt större betydelse för att skapa ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft. Det är då inte de enskilda företagen med den högsta tillväxten som är måttet på framgång, utan även den aggregerade tillväxten i små och medelstora företag. Av det skälet är det viktigt att statligt riskkapital inte uppfattas som ett stöd i första hand till finansmarknadens aktörer, utan även som ett reellt stöd för entreprenörer i tillväxtföretag som annars har svårt att attrahera nödvändigt kapital.

2.2 Marknadskompletterande

Att statliga satsningar på riskkapital ska vara marknadskompletterande anser vi vara självklart. Dock måste man fundera på innebörden av begreppet ”marknadskompletterande” och hur detta i praktiken implementeras.

Statliga satsningar på riskkapital måste skapa nya möjligheter för företag som inte tidigare kunnat attrahera kapital. Det är viktigt att trycka på att det finns många tillväxtföretag, även sådana med stor tillväxtpotential, som har problem att attrahera riskkapital. Detta kan t.ex. bero på ett behov av långsiktighet som inte fungerar med traditionellt riskkapitals

tidsperspektiv, eller en riskprofil i tidiga skeden som gör att traditionellt riskkapital fördrar att investera i senare skeden. Det är väsentligt att statliga satsningar försöker adressera dessa problem och strävar efter att vara ”marknadskompletterande” på ett sätt som gör det möjligt att tillgodose kapitalbehov även i sådana tillväxtföretag som av olika anledningar passar dåligt i en traditionell riskkapitalmodell.

Alltför ofta har implementeringen av ”marknadskompletterande” inneburit att statligt riskkapital enbart följt det privata riskkapitalet. Man har, för att vara ”marknadsmässig” och därmed inte påverka marknaden, valt att låta det privata riskkapitalet definiera de fulla villkoren för enskilda investeringar och sedan investerat på dessa villkor. Detta innebär dock att endast företag som kan attrahera privat riskkapital kan erhålla statligt riskkapital, och förutsättningarna för det enskilda företaget har därmed inte förändrats.

Det är viktigt att statligt riskkapital implementeras på ett sådant sätt att det väsentligen förändrar förutsättningarna för de enskilda företagen. Görs det på ett sätt som enbart förändrar riskprofilen för riskkapitalaktörerna så blir effekten begränsad då maximal kortsiktig avkastning inte enbart kan styra allokering av resurser i tidiga skeden.

3 Kommentarer beträffande enskilda förslag

3.1 Fondernas tidshorisont

8-10 åriga fonder är för kort. Detta utesluter vissa industriella segment och uppmuntrar inte satsning på annat än de, potentiellt mest snabbväxande företagen. Tidshorisonten måste kunna vara längre i synnerhet för fonder som riktar sig mot segment som t.ex. Life Science, ”nya energislag” eller där verifiering leder fram till nya produkter vilket kräver långsiktighet.

3.2 Beroende av matchande kapital

Kapitalförsörjning i företag i tidiga skeden (försåddfasen) med högt teknik- och kunskapsinnehåll sker idag ofta genom kombination av eget kapital och finansiering från offentliga källor (matchande kapital). Mängd kapital i dessa sammanhang blir därför begränsad på grund av att tillgången på eget kapital är en trång sektor, vilket inverkar på företagens möjligheter att verifiera och utveckla sina idéer.

3.3 Verifieringsmedel

Förslagen att utöka tillgång till verifieringsmedel både genom innovationskontoren och inkubatorer för att pröva idéer och enskilda projekt är bra och välbehövligt. Inkubatorerna arbetar mycket nära idébärarna och de enskilda projekten och känner väl

deras behov och utmaningar. Verifieringsmedel genom innovationskontoren och inkubatorerna för att pröva idéer och enskilda projekt kan få en extra förstärkande effekt. Vår uppfattning är att verifieringsmedel distribuerade genom aktörer i innovationssystemet som innovationskontoren och inkubatorer kommer att ha en låg kostnad per distribuerad krona och är därmed ett kostnadseffektivt sätt att göra tidig verifiering.

3.4 Samordning av aktörer

Förslaget med samordning mellan olika statliga aktörer är bra och välbehövligt för att minska komplexiteten i distributionen av innovationsstödet och bidra till att steget till att prova nya idéer blir enklare.

3.5 Fond-i-fond

Vi anser att fond-i-fond-idén är bra, den förenklar för staten, och den kommer att ge incitament för etablerandet av fler venture capital-företag i Sverige. Förslaget kommer att leda till ett större utbud av venture capital i Sverige, vilket är bra. Man bör emellertid vid etablerande av dessa nya fonder vara skarp i utformning av investeringskriterier så att investeringarna styrs till önskade faser i nya bolags utveckling. Styrning av områden eller branscher skall inte göras, det skall överlåtas till de team som skall driva fonderna.

3.6 Mikrofonder

Mikrofonder kan bli ett bra instrument inte bara för de redan befintliga verktyg som finns hos exempelvis Inlandsinnovation, utan i större grad som medfinansiär till de universitetsholdingbolag som har påvisat förmåga att investera framgångsrikt. Mikrofonder bör av denna anledning vara något större än förslaget, och i vissa fall kan åtagandena gentemot aktörer vara större än de föreslagna 30 MSEK.

3.7 Demonstrationsanläggningsfond

Demonstrationsanläggningsfond är mycket angeläget och ett bra förslag. Den fyller behovet av de större investeringar som krävs för att demonstrera funktion och ekonomi i företag där oftast det privata kapitalet anser att risken är för stor. Det finns flera exempel där denna fond skulle kunna åstadkomma god nytta. Skulle den dessutom kunna kombineras med innovationsupphandling så kan effekten bli stor.

Göteborg den 14 september 2015

Stefan Bengtsson
Rektor och VD
Chalmers tekniska högskola AB

Stefan Johnsson
VD
Stiftelsen Chalmers tekniska högskola

Jesper Vasell